

Н. М. Коломийчук,
к. е. н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ БЮДЖЕТІВ

N. Kolomyychuk,
PhD, Ternopil National Economic University

FEATURES OF THE PUBLIC INTERNAL FINANCIAL CONTROL OVER THE EXECUTION OF BUDGET

Стаття присвячена вивченню питань сучасної ситуації, яка склалася в сфері державних фінансів та вирішенню питань щодо функціонування державного внутрішнього контролю за виконанням бюджетів шляхом виділення пріоритетних напрямів підвищення результативності його функціонування. Існуючі сьогодні система органів і механізм державного внутрішнього фінансового контролю мають ряд недоліків: недотримання на практиці наукових принципів організації; низький рівень ефективності; розбалансованість системи державного фінансового контролю. Вказані недоліки призводять до зниження результативності державного внутрішнього фінансового контролю, основне призначення якого полягає у попередженні й виявленні бюджетних правопорушень і підвищенні ефективності діяльності державного сектору економіки.

The article devoted to the study of contemporary situation in public finances and address the issues related to the functioning of the public internal control over budget execution by allocating priorities of increasing the effectiveness of its operation. The current system of today and the mechanism of public internal financial control have several disadvantages: lack of coordination; failure to practice the scientific principles of the organization; low efficiency; imbalances in the system of state financial control. These shortcomings lead to reducing the impact of public internal financial control, the main purpose of which is to prevent crime and identifying the cost and increase the efficiency of the public sector.

Ключові слова: контроль, державний внутрішній фінансовий контроль, виконання бюджетів, бюджет, державний бюджет.

Keywords: control, public internal financial control, budget execution, budget, national budget.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Усунення недоліків діючої системи державного внутрішнього фінансового контролю за виконанням бюджетів є вкрай важливою проблемою у сфері державних фінансів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальні питання особливостей державного внутрішнього фінансового контролю за виконанням бюджетів досліджували О.О. Анісімов, В.Д. Базилевич,

М.Г. Бєлов, М. Т. Білуха, О.Д. Василик, В.Г. Дем'янин, Є.В. Калюга, М.С. Малєїн, В.М. Мурашко, М.О. Никонич, В.І. Невідомий, В.М. Радіонова, Л.А. Савченко, Р.Г. Сомоев, В.І. Стоян, В.М. Федосов, С.І. Юрій, І.Я. Чугунов та ін.

Однак у науковій літературі недостатньо уваги приділяється системі державного внутрішнього фінансового контролю за виконанням бюджетів. Цим обумовлено актуальність наукового дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Питання фінансового контролю за виконанням бюджетів є особливо актуальним у наш час, адже якою б досконалою не була фінансова система та політика держави, вони не сприятимуть отриманню бажаних результатів без побудови ефективного фінансового контролю. Саме такий контроль здатний забезпечувати ефективний процес формування і використання фінансових ресурсів у всіх сферах економіки країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах сьогодення забезпечення ефективного формування й використання бюджетних коштів, що сприяє зміцненню економічної могутності країни та зростанню добробуту громадян, належить до основних проблем сучасного економічного розвитку нашої держави. Один зі шляхів її вирішення — це є вдосконалення системи державного внутрішнього фінансового контролю у бюджетному процесі за виконанням бюджетів.

Це дасть змогу забезпечувати підвищення відповідальності учасників бюджетного процесу щодо контролю за використанням фінансових ресурсів, можливість здійснювати реальне оцінювання рівня виконання результативних показників виконання бюджету, контролювати використання бюджетних коштів та виявляти причини, які негативно впливають на організацію бюджетного процесу, що допоможе заощадити бюджетні ресурси шляхом усунення негативних явищ.

Для розпорядників і одержувачів коштів державного і місцевих бюджетів, які виконують бюджети в межах затверджених асигнувань, передбачених кошторисами та планами асигнувань, надзвичайно важливо на підставі цих документів працювати протягом бюджетного періоду без внесення змін до них, а особливо це стосується закінчення бюджетного періоду. Планування відповідно до помісячних планів асигнувань закупівель товарів, робіт і послуг сприяє якісному, своєчасному й повному виконанню кошторисів цих установ у межах доведених планових показників та забезпечує стабільну їхню роботу і якісне виконання державних програм [1].

Однак, у процесі виконання бюджетів за видатками виникає необхідність внесення змін до планових показників бюджетів за головними розпорядниками коштів і безпосередньо головними розпорядниками коштів між розпорядниками та одержувачами коштів нижчого рівня. Зміни до бюджетів вносяться, як правило, у бік збільшення при перевиконанні бюджетів за

доходами, зміні головного розпорядника коштів у процесі виконання певних бюджетних програм, зміні певних обставин у процесі виконання бюджетів, пов'язаних з економічною сутністю витрат і т. ін. Зміни нерідко вносяться й у бік зменшення асигнувань. Це можливо при невиконанні планових показників за доходами, і бюджет, зрозуміло, не здатний покривати всі витрати, початково заплановані, за потреби перерозподілу певних планових показників між головними розпорядниками коштів з огляду на необхідність пропорційного покриття витрат відповідно до економічних ознак, за потреби скорочення незахищених видатків для забезпечення покриття зобов'язань за захищеними видатками та ін. [2].

Отже, можемо констатувати, що в результаті внесення змін до планових показників, виділення асигнувань з державного або місцевих бюджетів зазнають змін також інші показники, а плани закупівель товарів, робіт чи послуг для забезпечення діяльності установи або виконання певної програми бюджету теж необхідно буде корегувати.

У цьому контексті проаналізуємо, як зміни планових показників впливають на роботу розпорядників чи одержувачів коштів, а особливо в кінці бюджетних періодів.

Доведення змін щодо бюджетних асигнувань до розпорядників нижчого рівня й одержувачів бюджетних коштів складається з кількох етапів на різних рівнях Державної казначейської служби розпорядників коштів та потребує певного часу, а внесення змін до бюджетних асигнувань (кошторису і плану асигнувань чи плану використання бюджетних коштів) на підставі довідки про зміни до розпису, наданої в останні дні місяця (року), не завжди може бути здійснене до закінчення звітного періоду.

Крім цього, для забезпечення своєчасного внесення змін до бюджетних асигнувань та відображення їх у обліку й звітності розпорядники бюджетних коштів також мають дотримуватися встановлених термінів подання відповідних документів до органів Державної казначейської служби [3].

Аналіз стану подання матеріалів бюджетними usernameами свідчить про недостатній рівень організації роботи головних розпорядників бюджетних коштів щодо вчасного затвердження змін до кошторисів як по відомствах, так і стосовно розпорядників нижчого рівня. Неподинокими є випадки, коли розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня дізнається про необхідність внесення змін до кошторису тільки при отриманні витягу змін до розпису видатків від органу Казначейської служби. Через це розпорядники бюджетних коштів не завжди мають змогу вчасно подати на реєстрацію довідку про зміни до кошторису. Розпорядники бюджетних коштів одночасно з довідкою про зміни до кошторису та плану асигнувань за потреби подають відповідному органу Казначейської служби у встановленому порядку інформацію щодо коригування обсягів взятих бюджетних зобов'язань.

У результаті перерозподілу планових показників головними розпорядниками коштів Державного бюджету України через нестачу часу для внесення змін до кошторису і планів асигнувань може не бути своєчас-

но зареєстровано та погашено фінансові зобов'язання, що призводить до виникнення кредиторської заборгованості у розпорядників коштів на кінець року [3].

Виокремимо проблемні питання, що виникають переважно при внесенні змін до бюджетних призначень у кінці бюджетного року:

1. Розпорядники й одержувачі бюджетних коштів мають дуже мало часу для внесення змін до кошторисів і планів використання бюджетних коштів.

2. Обмеження в часі не дають змоги розпорядникам коштів провести процедури закупівель та забезпечити виконання робіт, унаслідок чого бюджетні призначення бюджетного року не використовуються.

3. Державна казначейська служба України не має підстав для своєчасного відкриття асигнувань або опрацювання розпоряджень фінансових органів на виділення асигнувань з місцевих бюджетів. Унаслідок цього залишаються не використаними бюджетні призначення і виникає бюджетна кредиторська заборгованість.

4. Існує бюджетна кредиторська заборгованість на кінець року.

5. Постачальники товарів, робіт та послуг або підрядні організації з недовірою ставляться до укладення угоди та співпраці з бюджетними організаціями в майбутньому.

6. Внаслідок непроведення розрахунків за виконані роботи, надані послуги чи поставлені товарно-матеріальні цінності суб'єкти господарювання не мають фінансової можливості виплатити заробітну плату своїм працівникам і загалом розвиватися.

З метою вирішення цих проблем рекомендуємо:

1. Розпис видатків розпорядників коштів та кошторис бюджетних установ зробити одним документом. У цьому разі, якщо зміни до розпису видатків розпорядник коштів отримав від органу Державної казначейської служби, то йому не потрібно вносити зміни до кошторису і надсилати його до головного розпорядника коштів для затвердження чи погодження.

За таких умов ефект був би очевидним. Підставою для взяття бюджетних фінансових зобов'язань була би довідка про зміни до розпису, завірена органом казначейської служби, що обслуговує клієнта. Значно спростилося би система обліку у казначейській служби планових показників, зокрема позабалансові рахунки для обліку кошторисів та помісячних планів асигнувань не використовувалися б.

Для врегулювання цих питань доцільно внести зміни до Бюджетного кодексу України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства фінансів і розпоряджень Державної казначейської служби України.

2. Нормами бюджетного кодексу України встановити граничний термін внесення змін до планових показників головними розпорядниками чи розпорядниками коштів нижчого рівня. Внесення таких змін, на наш погляд, необхідно здійснювати не пізніше ніж:

— за капітальними видатками (придбання основних засобів, будівництва, реконструкції, капітального ремонту, реставрації) — до 1 липня бюджетного року;

— за захищеними видатками — до 1 грудня бюджетного року;

— за незахищеними поточними видатками — до 1 листопада бюджетного року.

3. Внести зміни до Бюджетного кодексу України та наказу Міністерства фінансів України "Про порядок обліку бюджетних зобов'язань", зокрема норму, яка би зобов'язувала розпорядників коштів першочергово погашати бюджетну кредиторську заборгованість, що утворилася внаслідок виникнення вказаних вище проблем, у наступному бюджетному році.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження особливостей державного внутрішнього фінансового контролю за виконанням бюджетів дає змогу констатувати, що до основних причин бюджетних правопорушень належить невисока ефективність внутрішнього контролю і недостатня відповідальність розпорядників бюджетних коштів, що виявляється у порушенні термінів та обсягів подання фінансової звітності, невідповідності даних фінансової звітності даним бухгалтерського обліку органів казначейської служби та ін. В повній мірі це питання вирішується за рахунок дистанційного управління обслуговування казначейською службою розпорядників і одержувачів бюджетних коштів державного і місцевих бюджетів.

На нашу думку, для усунення цих недоліків необхідно розширити права органів Державної казначейської служби України щодо притягнення до адміністративної відповідальності керівників бухгалтерських служб у разі подання звітів з порушенням встановленого терміну або неповного подання звітності та внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України.

Література:

1. Теорія менеджменту конспект лекцій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://books.efaculty.kiev.ua/men/6/t11/2.html>

2. Про державний внутрішній фінансовий контроль: проект Закону України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/51285>

3. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року: затв. Розпор. Кабінету Міністрів України від 24 трав. 2005 р., № 158 (із змінами, внесеними згідно з Розпор КМУ № 1347-р від 07.09.2011 №968 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/83412>

References:

1. efaculty.kiev.ua (2016), "The theory of management lecture notes", available at: <http://books.efaculty.kiev.ua/men/6/t11/2.html> (Accessed 20 May 2016).

2. State Financial Inspection of Ukraine (2008), The draft Law of Ukraine "On public internal financial control" available at: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/51285> (Accessed 20 May 2016).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2005), "Conception of development of state internal financial control on a period 2017", available at: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/83412> (Accessed 20 May 2016). *Стаття надійшла до редакції 16.06.2016 р.*